

دانشگاه آزاد اسلامی
واحد تهران مرکزی
دانشکده اقتصاد و حسابداری

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)

گرایش: توسعه اقتصادی و برنامه ریزی

عنوان:

بررسی اثر تغییرات میزان نقدینگی بانک ها بر توانایی اعطای

تسهیلات (نمونه موردی بانک کشاورزی)

استاد راهنما:

دکتر ابراهیم عباسی

استاد مشاور:

دکتر شهریار نصایبان

پژوهشگر:

پیام فاضل همدانی

تابستان ۱۳۹۱

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تقدیم به

پدر و مادر عزیزم

که تلاش کردن را به من آموختند

تشکر و قدردانی

یگانه معبودم را به خاطر ارزانی داشتن تمام نعمت هایش و عطا فرمودن قدرت اندیشیدن و توان نوشتن .

در این راه پس از اراده پروردگار ، از پدر و مادر عزیز و دلسوزم که پشتوانه زندگی ام میباشند ، نهایت تشکر و قدردانی را دارم .

از زحمات استاد راهنمای گرانقدرم ، جناب آقای دکتر ابراهیم عباسی بخاطر همفکری ، همیاری بی نهایت سپاسگزارم .

از استاد مشاورم جناب آقای دکتر شهریار نصاییان که در پیشبرد این پایان نامه از هیچ کمکی دریغ ننمودند ، قدردانی می نمایم .

تعهذنامه اصالت پایان نامه کارشناسی ارشد

اینجانف پیام فاضل همدانی دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد به شماره دانشجویی ۸۶۰۸۰۹۷۰۹۰۰ در

رشته اقتصاد که در تاریخ ۹۱/۳/۱۴ از پایان نامه خود تحت عنوان " بررسی اثر تغییرات میزان نقدینگی بانک ها

بر توانایی اعطای تسهیلات (نمونه موردی بانک کشاورزی) " با کسب نمره ۱۸/۵ و درجه بسیار خوب دفاع

نموده ام بدینوسیله متعهد می شوم:

۱- این پایان نامه حاصل تحقیق رو پژوهش انجام شده توسط اینجانف بوده و در مواردی که از دستاوردهای

علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و ...) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رویه

های موجود نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست ذکر و درج کرده ام.

۲- این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاهها و

موسسات آموزش عالی ارائه نشده است.

۳- چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هرگونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و

... از این پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.

۴- چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را بپذیرم و واحد دانشگاهی

مجاز است با اینجانف مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام

هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی:

تاریخ و امضاء:

بسمه تعالی

در تاریخ ۹۱/۳/۱۴

پیام فاضل همدانی دانشجوی کارشناسی ارشد علوم اقتصادی از پایان نامه خود دفاع نموده و با نمره ۱۸/۵ به حروف هجده و نیم و با درجه بسیار خوب مورد تصویب قرار گرفت.

امضاء استاد راهنما

بسمه تعالی
دانشکده اقتصاد و حسابداری

(این چکیده به منظور چاپ در پژوهش نامه دانشگاه تهیه شده است)

کد شناسایی پایان نامه: ۱۰۱۲۰۹۱۴۹۰۲۰۱۲	نام واحد دانشگاهی: تهران مرکزی کد واحد: ۱۰۱
عنوان پایان نامه: بررسی اثر تغییرات میزان نقدینگی بانک ها بر توانایی اعطای تسهیلات (نمونه موردی بانک کشاورزی)	
تاریخ شروع پایان نامه: ۱۳۹۰/۰۶/۲۰ تاریخ اتمام پایان نامه: ۱۳۹۱/۰۳/۰۴	نام و نام خانوادگی دانشجو: پیام فاضل همدانی شماره دانشجویی: ۸۶۰۸۰۹۷۰۹۰۰ رشته تحصیلی: توسعه اقتصادی و برنامه ریزی
استاد راهنما: آقای دکتر ابراهیم عباسی استاد مشاور: آقای دکتر شهریار نصایبان	
آدرس: تهران فلکه دوم صادقیه بلوار فردوس بین ولیعصر و قبادی کوچه شهید اعتمادیان پلاک ۶۵ واحد ۳	
<p>چکیده پایان نامه (شامل خلاصه، اهداف، روش های اجرا و نتایج به دست آمده):</p> <p>بانک کشاورزی بعنوان یکی از بانکهای تخصصی و مهم کشور، دارایی های بسیاری را در بین مؤسسات و شرکتهای فعال به خود اختصاص داده است لذا کنترل دارایی ها با این حجم، نیازمند کنترل منظم و مستمری باشد چراکه ضعف سیستم در یکی از ابعاد فعالیت این بانک می تواند داراییهای آنرا در بلندمدت تحت تاثیر قرار دهد. از طرفی فعالیت گسترده و رو به افزایش بانکهای خصوصی و رقابت موجود بین بانکهای دولتی با یکدیگر و بانکهای خصوصی، مزید بر علت گردید و اهمیت تخصیص مطلوب اعتبارات و سرعت اعطای تسهیلات، محقق را برآن داشت تا در زمینه سیستم اعطای تسهیلات در بانک کشاورزی، به بررسی و تجزیه و تحلیل بپردازد.</p> <p>در پژوهش حاضر با توجه به عوامل اثر گذار بر اعطای تسهیلات از قبیل نقدینگی، سرمایه، دارایی و سپرده ها و استفاده از یک مدل اقتصاد سنجی (حداقل مربعات معمولی) رابطه بین تغییرات نقدینگی (یعنی افزایش یا کاهش آن) و توانایی اعطای تسهیلات در بانک تخصصی کشاورزی با استفاده از داده های سری زمانی طی سالهای ۱۳۶۳-۱۳۸۶ ارزیابی شده است. نتایج حاصله حاکی از این بود که میزان نقدینگی و داراییهای بانک کشاورزی بر توانایی اعطای تسهیلات بانک اثر مثبت و مستقیم دارد.</p> <p>واژه های کلیدی: نقدینگی، تسهیلات بانکی، OLS (حداقل مربعات معمولی)، دارایی بانک، سرمایه بانک</p>	

مناسب است
 نظر استاد راهنما برای چاپ در پژوهش نامه دانشگاه
 مناسب نیست

تاریخ و امضاء:

۱	فصل اول کلیات تحقیق	۱
۱-۱	مقدمه	۲
۲-۱	بیان مسئله تحقیق	۳
۳-۱	اهمیت و ضرورت تحقیق	۴
۴-۱	اهداف تحقیق	۴
۵-۱	سوالات یا فرضیه های تحقیق	۵
۶-۱	مدل تحقیق	۶
۷-۱	روش تحقیق	۶
۸-۱	جامعه آماری و حجم آن	۷
۹-۱	روش گرد آوری اطلاعات	۷
۱۰-۱	روش تجزیه و تحلیل اطلاعات	۷
۱۱-۱	متغیرهای تحقیق و واژه های کلیدی	۸
۱۲	فصل دوم ادبیات موضوع و پیشینه تحقیق	۱۲
۱-۲	مقدمه	۱۳
۲-۲	تسهیلات بانکی	۱۴
۳-۲	سیستم بانکی ایران	۲۰
۴-۲	تاریخچه بانکداری در ایران	۲۰

۲۳	۲-۴-۱- تاریخچه بانک کشاورزی.....
۲۷	۲-۵- بازارهای مالی.....
۳۲	۲-۶- مروری بر مطالعات انجام شده.....
۳۲	۲-۶-۱- تحقیقات انجام شده در خارج از کشور.....
۳۵	۲-۶-۲- تحقیقات انجام شده در داخل کشور.....
۳۷	۲-۷- نتیجه گیری.....
۳۸	فصل سوم مبانی نظری.....
۳۹	۳-۱- مقدمه.....
۳۹	۳-۲- مبانی نظری.....
۴۰	۳-۲-۱- نقدینگی.....
۴۱	۳-۲-۲- نقدینگی نظام مالی.....
۴۲	۳-۲-۳- نقدینگی و اندازه بانک.....
۴۲	۳-۲-۴- منابع نقدینگی.....
۴۳	۳-۲-۵- نظریه های مدیریت نقدینگی بانک.....
۴۴	۳-۲-۶- اندازه گیری نقدینگی.....
۴۵	۳-۲-۷- تعیین و تشخیص نیازهای نقدینگی.....
۴۸	۳-۲-۸- تخمین نیازهای نقدینگی.....
۵۰	۳-۲-۹- مدل های نقدینگی.....
۵۹	۳-۳- بررسی روند متغیرها.....
۶۶	۳-۴- نتیجه گیری.....

۶۷	فصل چهارم ارائه الگوی تحلیلی و برآورد مدل.....
۶۸	۴-۱-۱ مقدمه.....
۶۹	۴-۲-۱ روش تحقیق.....
۶۹	۴-۲-۱-۱ مانایی و نامانایی.....
۷۰	۴-۲-۲-۱ آزمون ریشه واحد.....
۷۱	۴-۲-۱-۱ آزمون دیکی فولر.....
۷۲	۴-۲-۲-۱ بررسی مانایی متغیرهای مدل.....
۷۴	۴-۳-۱ نتایج برآورد مدل.....
۷۵	۴-۳-۱ بررسی فروض کلاسیک.....
۸۱	۴-۳-۲ آزمون همجمعی انگل - گرینجر.....
۸۲	۴-۴-۱ نتیجه گیری.....
۸۴	فصل پنجم نتیجه گیری.....
۸۵	۵-۱-۱ مقدمه.....
۸۷	۵-۲-۱ نتیجه گیری.....
۸۸	۵-۳-۱ پیشنهادات.....
۸۹	۵-۴-۱ پیشنهادات برای تحقیقات آتی.....
۹۰	منابع و مأخذ.....
۹۴	پیوستها.....

فهرست جداول

صفحه

عنوان

۱۷.....	جدول ۱-۲ طبقه بندی بر اساس مدت.....
۱۸.....	جدول ۲-۲ طبقه بندی بر اساس فرض های مختلف اقتصادی.....
۴۸.....	جدول ۱-۳ محاسبه نیاز نقدینگی برای یک بانک تجاری فرضی (ارقام به میلیون ریال).....
۷۳.....	جدول ۱-۴ نتایج آزمون ریشه واحد دیکی فولر تعمیم یافته برای داده های سری زمانی مدل.....
۷۴.....	جدول ۲-۴ تخمین مدل-متغیر وابسته اعطای کل تسهیلات بانک کشاورزی LNL.....
۷۶.....	جدول ۳-۴ آزمون آرچ ARCH.....
78.....	جدول ۴-۴ نتیجه آزمون بریوش گادفری Breusch-Godfrey Serial Correlation LM Test.....
۷۹.....	جدول ۵-۴ نتیجه آزمون jarque-bera.....
۸۱.....	جدول ۶-۴ آزمون رمزی رسیت RAMSEY RESET.....
۸۲.....	جدول ۷-۴ آزمون ایستائی اجزای خطای توابع برآورده شده.....

فهرست نمودارها

صفحه

عنوان

- نمودار ۱-۳ وام های پرداختی به بخش های دولتی و غیر دولتی (هزار میلیارد ریال)..... ۶۰
- نمودار ۲-۳ میزان نقدینگی (میلیارد ریال)..... ۶۱
- نمودار ۳-۳ سرمایه بانک (هزار میلیارد ریال)..... ۶۲
- نمودار ۴-۳ سپرده های بانک (هزار میلیارد ریال)..... ۶۴
- نمودار ۵-۳ دارائی بانک (هزار میلیارد ریال)..... ۶۵
- نمودار ۶-۳ نرخ سود تسهیلات..... ۶۶
- نمودار ۱-۵ وام های پرداختی به بخش های دولتی و غیر دولتی (هزار میلیارد ریال)..... ۸۷

فصل اول

کلیات تحقیق

۱-۱ مقدمه

یکی از جنبه‌های صنعتی شدن و توسعه اقتصادی، توسعه سیستم‌های مالی بصورت یک مجموعه از نهادها و سازمان‌های تخصصی می‌باشد که با انتقال وجوه سر و کار داشته باشد و واسطه‌گری جریان‌های پس‌اندازی و سرمایه‌گذاری را بر عهده گیرد.

از ابزارهای لازم و مؤثر برای توسعه اقتصادی، وجود سیستم بانکی کارآمد و رقابتی با مشارکت بانک‌ها و مؤسسات مالی و اعتباری است. هر گونه اقدامی در جهت بهبود و ارتقاء سیستم بانکداری موجب تسریع جریان پس‌انداز و سرمایه‌گذاری و تخصیص کارا و مؤثر منابع خواهد شد.

با توجه به اینکه بخش عظیمی از عملیات مالی، تسهیلاتی و سرمایه‌گذاری و تأمین اعتبار در بیشتر کشورها بخصوص کشور ما از طریق سیستم بانکی صورت می‌گیرد و بانک‌ها در حقیقت موتور محرکه تولید، سرمایه‌گذاری و ارائه خدمات مالی و اشتغال هستند، لازم است که این مؤسسات نسبت به جنبه‌های مدیریت نقدینگی و جذب سپرده‌ها و ارائه وام‌های کوتاه مدت و بلند مدت توجه کافی نشان دهند. در حال حاضر اقتصاد کشورها در جهان معاصر، یا بصورت بازار پایه هستند و یا به صورت بانک پایه. با این حال در تمام کشورهای جهان، بانکداری یکی از ابزارهای توسعه و پیشرفت اقتصادی می‌باشد. با توجه به اینکه بانک‌ها وارد فعالیت‌های جدیدی شده‌اند، بررسی تأثیر فعالیت‌های جدید بر عملکرد آنها حائز اهمیت می‌باشد.

تخمین تابع تسهیلات اعطایی ابزاری مهم برای طراحی سیاست‌های مؤثر بر توازن پولی محسوب می‌شود. اقتصاددانان مختلف در الگوسازی تقاضای پول دیدگاهها و نگرش‌های مختلفی داشته‌اند و بر مبنای این دیدگاهها الگوهای مختلفی را ارائه نموده‌اند. (بهمن، ۱۳۸۵)

در این پژوهش تلاش شده است با استفاده از داده‌های سری زمانی دوره ۱۳۸۶-۱۳۶۳ بانک کشاورزی، به برآورد رابطه تسهیلات اعطایی، چگونگی تأثیر نوسانات متغیرهای مؤثر بر تسهیلات مورد بررسی قرار گیرد.

در این فصل به بررسی بیان مساله، سوالات و فرضیه‌های تحقیق، روش و ساختار تحقیق و در نهایت واژگان تحقیق پرداخته شده است.

۲-۱ بیان مساله تحقیق

اقتصاد از بخش ها و اجزای زیادی تشکیل شده است که چگونگی ارتباط بین این اجزاء و مدیریت این ارتباط در هر اقتصادی متفاوت است. کارآمدی این ارتباط تفاوت اقتصادها را نشان می دهد. به جرأت می توان گفت در بین این بخش ها همگی دارای یک اهمیت نیستند و متناسب با نقش هر بخش اهمیت متفاوتی در اقتصاد خواهد داشت. بخش مالی از جمله بخش هایی است که اهمیت بسیار زیادی در هر اقتصاد دارد. بخش مالی آنچنان اهمیتی دارد که رونق و روکود در این بخش به سرعت به تمامی بخش های دیگر اقتصاد سرایت می کند. (شاهد این ادعا بحران کنونی دنیا است که شروع آن از بخش مالی (بخصوص بانک ها) کشور آمریکا شروع و به سرعت به تمامی بخش های دیگر و حتی کشور های دیگر سرایت نمود.

به نظر می رسد سیاست هایی که از طرف دولت با فشار بر بانک مرکزی در این چند سال اخیر وارد شده است تا حدودی بانک ها را در امر تجهیز منابع و همچنین تخصیص منابع مشکل نموده است و نرخ تسهیلات دستوری جهت و شدت تاثیر سیاست های پولی را با تردید مواجه کرده است. بانک کشاورزی به عنوان یکی از بزرگترین بانک های کشور است و شبکه بسیار گسترده ای دارد و در اکثر نقاط ایران دارای شعب می باشد و همچنین با توجه به بحث و آگاداری این بانک به بخش خصوصی براساس قانون اصل ۴۴ به نظر می رسد کنترل بر میزان نقدینگی و همچنین نحوه مدیریت این بانک جهت تخصیص منابع با توجه به آگاداری آن به بخش خصوصی در آینده ای نزدیک بسیار مهم و اساسی می باشد لذا در این تحقیق سعی می شود تا «تغییرات (یعنی افزایش یا کاهش) نقدینگی بر توانایی اعطای تسهیلات» بررسی گردد تا بتوان براساس یافته های این تحقیق گامی در جهت کار نمودن فعالیت این بانک برداشت.

۱-۳ اهمیت و ضرورت تحقیق :

سرمایه گذاری موتور رشد اقتصادی هر کشوری است و سرمایه گذاری تأثیری انکارناپذیر در بهبود وضعیت اقتصادی کشور دارد از این جهت شناخت عوامل تأثیرگذار در امر سرمایه گذاری و بهبود آن بستر رشد اقتصادی را فراهم نماید.

یکی از مسائل اساسی هر مؤسسه اقتصادی (تولیدی، کشاورزی، خدماتی) تأمین مالی مطمئن درآمد سرمایه گذاری است که بانک ها با توجه به امکانات و منابعی که از طریق جمع آوری سپرده های مردم در اختیار دارند می توانند در اختیار مؤسسات قرار دهند. بانک ها با عملیات اعتباری خود موجبات انتقال منابع را از اشخاصی که مستقیماً مایل و قادر به مشارکت در فعالیت های اقتصادی نمی باشند به آنان که جهت انجام امور اقتصادی خود نیازمند سرمایه می باشند فراهم ساخته و بدین ترتیب باعث افزایش تولید و رونق اقتصادی در آن بخش ها شوند امتناع از اعطای اعتبارات به هر یک از بخش ها قطعاً رشد و رونق را از آن بخش می گیرد و باعث کند شدن فعالیت های آن بخش خواهد شد.

بنابراین با توجه به اینکه در این زمینه مطالعه ای انجام نشده است، از طرفی جهت شفاف سازی عوامل موثر بر اعطای تسهیلات لازم است در این زمینه تحقیقی صورت گیرد.

۱-۴ اهداف تحقیق :

بانک‌ها از جمله مؤسسات مهم و اجرایی اقتصاد هر کشوری می‌باشند، بطوری که عملکرد صحیح و درست و همچنین انجام فعالیت‌های هدفدار و سودآور آن‌ها باعث توسعه اقتصادی می‌شود. برای اینکه بانک‌ها بتوانند به اهداف توسعه اقتصادی دست یابند، باید فعالیت‌های خود را بهینه سازند و برای این کار باید فعالیت‌های خود را متناسب با سود و ریسکشان تنظیم کنند. علاوه بر این، پیشرفت‌های اقتصادی و حرکت بسوی اقتصاد جهانی، بانک‌ها را وادار می‌سازد تا دامنه فعالیت‌های خود را متنوع کنند که این مهم مستلزم تحلیل هزینه-منفعت آنها می‌شود تا سودآور بودن فعالیت‌های جدید بررسی شود. در این تحقیق رابطه بین نقدینگی، دارایی، سرمایه، حجم سپرده‌ها، نرخ ارز و تولید ناخالص داخلی و اعطای تسهیلات بانک کشاورزی بررسی می‌شود تا ضمن دستیابی به اهداف متنوع سازی فعالیت‌ها، مدیریت نقدینگی و اعطای وام بانک‌ها نیز کنترل گردد.

هدف از چرایی و علت این مطالعه این است که تأثیر نقدینگی روی و اعطای وام بانک‌ها بررسی شود. این مطالعه علاوه بر جنبه مطالعاتی، بطور خاص برای سه گروه که در فعالیت‌های بانکی درگیر هستند متمرکز می‌باشد: اولاً، تنظیم‌کنندگان مقررات بانکی که هدفشان ایجاد صحت و امنیت در صنعت بانکداری می‌باشد. ثانیاً، برای مدیران که بطور اساسی و حرفه‌ای در ارتباط با بانک هستند و تصمیمات اساسی مربوط به بانک را اتخاذ می‌کنند. ثالثاً، برای مشتریان بانک (قرض‌دهندگان به بانک) که نحوه سرمایه‌گذاری و استفاده از سرمایه بانک (عامل ایجاد درآمد) و ریسک و نوسان پذیری سود بانک در تصمیم‌گیری برای سرمایه‌گذاری آنها بسیار مهم و با اهمیت می‌باشد. اما هدف کلی و اصلی این تحقیق شناخت عوامل مؤثر بر تسهیلات اعطایی بانکها خصوصاً بانک کشاورزی است. با شناخت این عوامل سیاست‌گذاران اقتصادی می‌توانند در صورت تغییرات ناگهانی و شوک‌هایی که در روند توسعه اقتصادی در این عوامل به وجود می‌آید با اتخاذ سیاست‌هایی لازم مانع رشد تسهیلات در بخش غیرمولد و یا افزایش تسهیلات در بخش مولد اقتصادی گردند. هدف جنبی که می‌توان به آن اشاره کرد این است که مسئولان بانک نمونه مورد بررسی می‌توانند با در نظر گرفتن تأثیر عوامل مؤثر بر اعطای تسهیلات ترکیب بهینه‌ای از تسهیلات را انتخاب کنند تا بتوانند سودآوری خود را حداکثر نمایند.

۵-۱ سوالات یا فرضیه های تحقیق

سوالات

- عوامل مؤثر بر تسهیلات اعطایی بانک کشاورزی کدام است؟
- آیا در سالهای جنگ، کل تسهیلات اعطایی بانک کشاورزی کاهش یافته است؟

فرضیات تحقیق

- داراییهای بانک با تسهیلات اعطایی بانک کشاورزی رابطه مستقیم دارد.
- میزان نقدینگی بانک بر کل تسهیلات اعطایی بانک کشاورزی تأثیر گذار است.

۶-۱ مدل تحقیق :

تخمین مدل به روش حداقل مربعات معمولی (OLS) بوده و همچنین جهت جلوگیری از نتایج تورش دار و مخدوش صحت نتایج ناشی از مدل برآوردی با استفاده از آزمونهای خود همبستگی، واریانس ناهمسانی و خطای تصریح مورد بررسی قرار خواهد گرفت. تاکنون مطالعه ای با استفاده از ابزارهای اقتصادسنجی و مدل سازی صورت نگرفته جز یک مورد مطالعه بابازاده و همکاران (۲۰۱۲) که متغیرهای مورد نظر با توجه به مطالعه آنها به صورت زیر می باشد:

$$L = F(\text{CASH}, \text{DEP}, \text{CAP}, A, \text{GDP}, E, R)$$

که در مدل بالا متغیر وابسته، میزان تسهیلات بانک (L) بوده و متغیرهای مستقل، میزان نقدینگی بانک (Cash) کل سپرده های بانک (DEP)، سرمایه بانک (Cap)، دارایی بانک (A) و تولید ناخالص داخلی (GDP)، نرخ ارز بازار رسمی (E) و نرخ سود تسهیلات (R) می باشد که با استفاده از روش های مرسوم اقتصادسنجی تخمین زده خواهد شد.

۷-۱ روش تحقیق :

روش تحقیق توصیفی و تحلیلی است لذا به همین منظور پس از جمع آوری آمار و اطلاعات (جداول و نمودارها) از منابع رسمی در مورد متغیرهای مستقل (کل سپرده ها، سرمایه و بدهی بانک) و متغیر وابسته (کل تسهیلات اعطایی بانک کشاورزی) برای دوره زمانی ۲۴ ساله (۱۳۸۶-۱۳۶۳) به صورت توصیفی تحلیل هایی انجام گرفته و با استفاده از روش اقتصادسنجی ضرائب رگرسیونی متغیرهایی مانند کل سپرده ها، بدهی بانک، نقدینگی، سرمایه برآورد می شوند سپس نتایج تخمینی تجزیه و تحلیل خواهند شد تا اثبات یا رد فرضیه ها صورت گیرد همچنین از این طریق تأثیرگذاری عوامل موثر بر اعطای تسهیلات مورد ارزیابی قرار می گیرد. از آنجایی که مدل تحقیق یک تک معادله می باشد و همچنین مطالعاتی که در این زمینه انجام شده است از روش حداقل مربعات معمولی استفاده نموده اند بنابراین محقق نیز در پژوهش حاضر از این روش قدرتمند بهره جسته است که در فصلهای آتی به جزئیات آن خواهیم پرداخت.

۸-۱ جامعه آماری و حجم آن :

با توجه به اینکه این پایان نامه با هدف طراحی مدل نقدینگی بر توانایی اعطای تسهیلات برای بانک های تجاری نگاشته شده است، لذا جامعه آماری آن، اطلاعات مربوط به یکی از بانک های تجاری کشور (بانک کشاورزی) تعیین گردید. و اطلاعات این بانک مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. از آنجایی که بررسی اطلاعات بانک در مدل مزبور برای تمامی سال های فعالیت بانک مقدور نمی باشد، لذا نمونه ای آماری از اطلاعات بانک در طی سال های مورد بررسی قرار گرفت. این نمونه با مشورت اساتید راهنما و مشاور و با توجه به دسترسی اطلاعات از سال ۱۳۶۳ لغایت ۱۳۸۶ و در مجموع ۲۴ سال را شامل گردید، که اطلاعات مربوطه اخذ و پس از پردازش در مدل مورد استفاده قرار گرفت.

۹-۱ روش گرد آوری اطلاعات :

اطلاعات لازم جهت تجزیه و تحلیل مدل مذکور از طریق آمار و گزارش های ارائه شده توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و همچنین بانک کشاورزی و سالنامه های آماری منتشر شده توسط مرکز آمار ایران و همچنین سایتهای اینترنتی زیر جمع آوری شده است:

WWW.CBI.IR- WWW.AMAR.ORG.IR - WWW.AGRI-BANK.COM

۱۰-۱ روش تجزیه و تحلیل اطلاعات :

در این تحقیق، برای جمع آوری اطلاعات از روش کتابخانه‌ای استفاده شده است لذا به همین منظور پس از جمع آوری آمار و اطلاعات (جداول و نمودارها) از منابع رسمی در مورد متغیرهای مستقل (کل سپرده ها، سرمایه و دارائی بانک) و متغیرهای وابسته (کل اعطای تسهیلات بانک کشاورزی) برای دوره زمانی بیست و چهار ساله (۱۳۸۶-۱۳۶۳) با استفاده از روش اقتصادسنجی و حداقل مربعات معمولی^۱ OLS ضرائب رگرسیونی برآورد و به بررسی روابط بین متغیرها، خواهیم پرداخت.

همچنین پس از آزمون های مختلف، درخصوص قابلیت اطمینان الگوهای پیشنهادی، نتایج و پیشنهادات لازم ارائه میشود.

۱۱-۱ متغیرهای تحقیق و واژه های کلیدی :

تسهیلات بانکی: عبارت است از امکانات مالی که بانک در اختیار متقاضی در غالب یکی از ابزارهای تسهیلاتی قرار می‌دهد که به یکی از دو صورت زیر است:

- تأمین تمام یا قسمتی از هزینه‌های مالی (جاری و ثابت) یک فعالیت اقتصادی.
- قبول تعهد یا تضمین آثار مالی تمام یا قسمتی از تعهدات مشتریان بانک (مانند صدور انواع ضمانت‌نامه).

نقدینگی: به مجموع پول و شبه پول نقدینگی گفته می‌شود. میزان نقدینگی در مقابل مقدار معینی از کالاها و خدمات می‌باشد و نقدینگی باید با گردشگری که دست افراد جامعه دارد تکافوی جریان کالاها و خدمات را بنماید.

پول = اسکناس و مسکوک در دست مردم + سپرده‌های دیداری

شبه پول = سپرده‌های پس‌انداز + سپرده‌های مدت‌دار

سپرده های بانک

در یک تقسیم بندی کلی انواع سپرده ها به سه گروه زیر تقسیم می‌شود.

۱. سپرده قرض الحسنه جاری (دیداری)

این حساب از جهت ماهیت حقوقی و کیفیت عمل همانند سپرده دیداری در بانکهای سنتی است. اشخاص حقیقی و حقوقی با افتتاح حساب جاری، وجوه اضافه بر نیاز خود را به بانک سپرده دسته چک دریافت می‌کنند تا در وقت مناسب با استفاده از خدمات حساب جاری در مبادلات پولی خود استفاده کنند و از آنجا که انگیزه سپرده گذاران این حساب، نگهداری وجوه و تسهیل در مبادلات پولی از طریق این خدمات بانکی است به کارگیری تعبیر قرض الحسنه صحیح نمی‌باشد.

1 Ordinary Least Squares

۲. سپرده قرض الحسنه پس انداز

حساب پس انداز از سپرده های رایج نظامهای رایج نظامهای بانکی است. ویژگی آن این است که اشخاص حقیقی و گاهی حقوقی وجوه اضافه بر هزینه های جاری خود را برای مدت نامعین به چنین حسابی واریز کرده در برابر آن دفترچه دریافت می کنند تا هنگام نیاز با برنامه ریزی، وجوه مذکور را دریافت کنند. ماهیت چنین سپرده ای قرض است و در بانکهای سنتی عموماً به آنها بهره می پردازند. در بانکداری بدون ربا پرداخت بهره ممنوع است لیکن برای ترغیب سپرده گذاران جوایزی در نظر می گیرند. این جوایز که بدون تعهد و قرارداد قبلی پرداخت می شود به صورت غیر ثابت (نقدی و جنسی) است و از طریق قرعه بین صاحبان حساب توزیع می شود. از آنجا که معمولاً صاحبان این نوع سپرده ها علاوه بر نگهداری وجوه، قصد کمک به بانک در اعطای قرض الحسنه و شرکت در ثواب معنوی آن عمل مقدس دارند اطلاق (سپرده قرض الحسنه) به این حسابها به جا و شایسته است.

۳. سپرده های سرمایه گذاری مدت دار

بسیاری افراد دارای سرمایه های نقدی هستند که به علل مختلف علاقه یا توان به کارگیری آنها را ندارند. به این جهت سراغ موسساتی می روند که بتواند علاوه بر حفظ سرمایه، سودی در اختیار آنها قرار دهد. بانکهای سنتی در قالب سپرده های ثابت، وجوه مذکور را جذب کرده علاوه بر تعهد باز پرداخت اصل آنها، متناسب با مدت زمان سپرده گذاری به صاحبانشان بهره می پردازند. از آنجا که ماهیت حقوقی این نوع سپرده ها قرض با بهره و از مصادیق روشن ربا بود در قانون بانکداری بدون ربا تغییر بنیادی یافت. چنانچه در مواد سه تا شش قانون بانکداری بدون ربا آمده، بانکها وجوه سپرده های سرمایه گذاری مدت دار را در قالب حقوقی عقد (وکالت) از صاحبان آنها تحویل گرفته و به عنوان وکیل سپرده گذاران در امور مشارکت، مضاربه، اجاره به شرط تملیک، معاملات اقساطی، مزارعه، مساقات، سرمایه گذاری مستقیم، معاملات سلف و جعاله به کار می گیرند. بانکها می توانند اصل سپرده های سرمایه گذاری مدت دار را تعهد یا بیمه نمایند و منافع حاصل از عملیات مذکور را طبق قرارداد، متناسب با مدت و مبلغ سپرده با رعایت سهم منابع بانک پس از کسر هزینه ها و حق وکالت، بین صاحبان سپرده تقسیم می کنند. در این حسابها اگر چه میزان سود از ابتدا معلوم نیست اما به سبب وسعت عمل و تنوع معاملات اطمینان هست که سود منابع عاید این وجوه خواهد شد، بطوریکه بانک می تواند قبل از حسابرسی کامل به آنها سود علی الحساب بپردازد. سپرده های سرمایه گذاری کوتاه مدت در صورت دفترچه نگهداری می شود و با حداقل ده هزار ریال که برای بار اول حداقل سه ماه نزد بانک باقی بماند افتتاح می گردد. صاحب حساب با ارائه دفترچه، هر زمان می تواند با رعایت سه ماه اول و نیز با در نظر گرفتن این که سود به نسبت کمترین مانده در هر ماه تعلق خواهد گرفت. از وجوه خود برداشت و یا مجدداً وجوهی را به حساب خود اضافه نماید. تمدید مدت این گونه سپرده ها بعد از سه ماه اول، یک ماه یک ماه و خود به خود طبق قرار داد اولیه خواهد بود و نیازی به مراجعه مجدد برای تمدید نیست. سپرده های سرمایه گذاری بلند مدت به صورت برگه سپرده از طرف بانکها با حداقل مبلغ پنجاه هزار ریال و از جهت مدت یک ساله، دو ساله، سه ساله و پنج ساله پذیرفته می شود. پس از سررسید تمدید سپرده به مدت‌های بیشتر با تابعی از ضریب سه ماه

میسر خواهد بود. طبق گزارش اقتصادی و ترازنامه بانک مرکزی، سود پرداختی برای سپرده های سرمایه گذاری کوتاه مدت، بلند مدت یک ساله، دو ساله، سه ساله و پنج ساله در سالهای ۱۳۷۴ و ۱۳۷۵ به ترتیب ۱۴، ۱۵، ۱۶ و ۱۸/۵ درصد بوده است که به نوعی بیانگر اعمال نظریه (مدیریت بدهیها) است. پیداست اساس سپرده های سرمایه گذاری مدت دار را (نظریه وکالت) تشکیل می دهد. اعتقاد ما بر این است که این نظریه برای معاملات بانکی تناسبی ندارد و در نتیجه مواجهه با نارساییهای اساسی است. در این قسمت عدم تناسب و نارساییهای این نظریه بیان می شود.

دارایی بانک: داراییهای بانک شامل وامهای پرداختی و اوراق بهادار و ... می باشد. و به بیان دیگر دارائی بانک می تواند تفاوت بین سرمایه و بدهی بانک باشد.

سرمایه بانک: سرمایه از مهم ترین عوامل تجارت بوده و بزرگ ترین وسیله جلب منفعت است. هر بانک باید دارای سرمایه باشد، تا بتواند نتیجه ای از عملیات خود که تجارت است برده و منتفع شود. سرمایه بانک در واقع تفاوت بین ارزش داراییهای قرض گیرندگان و بدهی آنها می باشد.

تولید ناخالص داخلی: تولید ناخالص داخلی در برگیرنده ارزش مجموع کالاها و خدماتی است که طی یک دوران معین، معمولاً یک سال، در یک کشور تولید می شود.

نرخ ارز: قیمت (نرخ) مبادله پول رایج یک کشور با پول رایج کشور دیگر، طلا، یا حق برداشت مخصوص را در اصطلاح نرخ ارز می گویند.